



անձրև չէր գալիս: Այդ առթիւ ապրիլի 24 ին տեղիս քաղ. վարչութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց տեղիս բնակչութեան կրօնատնային, որ հետեւեալ օրը, ապրիլի 25 ին, անդադան դուրս գան ու թափօր կատարեն, որպէս զի անձրև գայ: Քաղ. վարչութեան այդ հրաւերը սիրով ընդունեց տեղիս հայ, ռուս, թուրք և հրէայ կրօնատնային կողմից: Թափօրից յետոյ երկինքն ամպեց և սկսեց անձրևի կաթիլներ չարսիլ արտերի վրայ:

**ՍՈՐԻՆՍՏԻԶԻԺ.**—Ոհա եկաւ շաբաթ է, որ գիշեր ցերեկ սարսափելի քամի ու ցուրտ է անում մեզանում և քիչ-քիչ անձրևում է: Անձրևից յետոյ սկսեց ձիւն գալ, այնպէս որ մօտակայ լեռները ձնեմալ սաւանով ծածկուեցին: Չնայելով որ անձրև էլ է գալիս, բայց լեռների ձիւնը յամառութեամբ սպիտակին է տալիս:

**ԵՈՒԹՅՈՒՆ.**—Ապրիլի 25-ին Ղարաու-բաղարի քահանայն այստեղ եկաւ իբրև քննիչ: Քննութիւն պիտի կատարէր պարզելու համար այն, թէ ինչ առթիւ տեղիս հայ հասարակութեան և զարթոյնի բնահայրի միջև անբաւականութիւններ են ծագել:

—Տեղիս եկեղեցու երէցօրէութեան ժամանակամիջոցը լրանում է: Առաջիկայ հոկտեմբերին նոր ընտրութիւն կատարելու համար, սպասում ենք հոգեւոր իշխանութեան կարգադրութեանը:

**ԼՈՒԹՅՈՒՆ.**—Առում են, որ Սոյնախում և մերձակայ գիւղերում երաշտութեան պատճառով կանայք խումբ խումբ չըջում են փողոցները և փող են հաւաքում, որ մատաղ անեն, այդ կանայք լաց ու կոծով դիմում են եկեղեցիները և արթնում, որ երկինքը մի քիչ անձրև տայ: Բայց այստեղ, Լազարախում (որ շատ հեռու չէ Սոյնախից) — 50 վերստաշափ, ընդհակառակն անձրևի անընդհատ տեղատեղ գոտի գիւղական բնակչութիւնը, երկինք կրկնով թէ մի գուցէ շատ խոնավութիւնից փչանան ցորենի արեւը և թուփնեն, անցեալ օր, ապրիլի 25-ին, եկեղեցական թափօրով մեծ բազմութեամբ դիմեց դաշտը, որպէս զի աղօթելով խնդրէ երկինքից, որ խնայի իրենց, մի առ ժամանակ զաղաքեցնի անձրևը: Թէ որքին շուտ կրկնի երկինքը, մօտիկ ապագայում կիմացուի:

ցրտեցաւ: Վրայ հասաւ երկինք: Գաղղու-րը վշտահար, գլուխը ձեռներին յենած նստել էր անհանգիստ մտածութեամբ մէջ թաղուած: Նա մտածում էր, թէ շուտով կըմօտենայ ժամը, երբ հանճարների թաղաւորը մանեակն առնելու պիտի գար: Սուլթանի հաշակաւոր ակնագործն ստիպուած պիտի լինի խոսողանի, որ ինքն անկարող է կատարել այն, ինչ որ իրեն պատուիրել են:

—Գաղղու, Գաղղու, — յանկարծ նա իւր մօտ մի ձայն լսեց:

Ակնագործը դարձեալ շուտ կողմը նայեց: Սենեակում ոչ ոք չկար: Միայն սեղանի վրայ հիանալի փայլով մի մեծ մարգարիտ կար. ձայնը կարծես նրա միջից էր դուրս գալիս:

—Ո՛վ է հետս խօսողը, — հարցրեց Գաղղուը:

—Ես... էլօր հանճարը, որ բանտարկուած է մարգարիտի մէջ... Եթէ ուզում ես, Գաղղու, ես կարող եմ հնար ցոյց տալ, որ կարողանաս իմ տիրոջ պատուէրը կատարել, եթէ միայն դու խոստանաս ինձ կատարել այն, ինչ որ ես քեզից կընդգրեմ:

Գաղղուի գարմանքին չափ չկար: —Ինչ է հնարը, — հարցրեց նա վերջապէս, զարմանքից ու չքի գալով:

—Գու պետք է ինձ տեղաւորես ամեն նալու տեղին այն մանեակի մէջ, որ պիտի չինես իմ տիրոջ համար... Ես բան տարկուած եմ այս մարգարիտի մէջ: Երբեք պատիժ իմ խոստատութեանս համար... չարիւրաւոր տարիներ է ահա,

Մայիսի 1-ից «Նոր-Դար»-ին քաշանորդ են գրում եւ վճարում են 7 ր. 50 կ.:

ՆԱՄԱԿ ԽՍՐԱՍԻՆ ՈՂԹՆԱՆ

«Руч. Вел.» լրագրում մօտ օրերս մի հրաւեր էին տպել Լազարեան ճեմարանի ուսուցչական խմբի ներկայացուցիչներ Վ. Ի. Գերբէ, Ս. Ե. Սակով, Վ. Ա. Սակով և Գ. Բ. Կուսիկով, որոնք՝ կամենալով մի ժողովածու հրատարակել ճեմարանի հանգուցեալ տեսուչ Գ. Ի. Բանանովի գործունէութեան նուիրում, խնդրում են բարեկամներին, պաշտօնակիցներին ու հանգուցեալի աշակերտներին աջակցել այդ մտադրած հրատարակութեան իրագործման, ուղարկելով համապատասխան նիւթեր:

Ես զարմացած մնացի, երբ վերոյիշեալ ազգանունների շարքում տեսայ Գ. Բ. Կուսիկով պարոնի ազգանունը: Եւ եթէ հարկ եմ համարում այսօր հրապարակով մի քանի տող գրել դրա մասին՝ ոչ թէ նրա համար է, որ այդ Գ. Բ. Կուսիկովը խոշոր կամ փոքր մեծութիւն է, որի վրայ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել: Այլ ցոյց տալ, թէ ինչպէս մարդիկ երբեմն երեկուայ պաշտած կուռքն այսօր ոտահարում են և ընդհակառակը, երեկուայ թշածն այսօր լիզում են:

Յիշում է արեւօր այդ Գ. Բ. Կուսիկով պարոնը, որ երբ Ս. Զահաղիզեանի նախկին աշակերտներս մի ճաշկերպով մեր յարգանքն էինք յայտնում մեր ուսուցչին իւր մանկավարժական ու գրական գործունէութեան համար, — յիշում է, կըրկնում ենք, որ նա այնքան յուզուած ու զգացուած էր խօսում, որ խօսքն անգամ չկարողացաւ շարունակել, առարկելով թէ զգացմունքները չեն թողնում և մանաւանդ որ անպատրաստից է խօսում և այն... Ի՞նչ եղաւ, որ նոյն Կուսիկով պարոնը մի քանի տարի անցնելուց յետոյ՝ իբրև թէ քննադատում է նոյն Ս. Զահաղիզեանի գրական գործունէութիւնը, անխմատ անհիմն թիւթիւններով «Մուրճ»-ի մի քանի էջերը զարդարեց: Այս մէկ:

Երկրորդ յիշում է նոյն Կուսիկով պարոնը, որ ուսանողութեան ժամանակ ինձ նամակներ ունի գրած հանգուցեալ Գ. Զահաղիզեանի մասին՝ լի ծաղր ու ծանակով, հայտնաբերով ձիւն է, այդ նամակները

որ տանջում եմ և անձկութիւն քաշում: Մինչև տիրոջ ձեռքն ինձ չլիզվի, ես դատապարտուած եմ մնալու այս բանտարկութեան մէջ:

Կաղղուրը հաւկացաւ: Մի քիչ յետոյ նա հարցրեց:

—Ինչ է քո յանցանքը:

—Լսի՛ր, Այդ այն ժամանակն էր, երբ Հազարը իւր փոքրիկ իմայէնն ուսին թափառում էր անապատի մէջ... Մաջանները և սուր բարբեր վերաւորում էին նրա ոտքերը, նա ուժասպառ էր լինում... Արևի ճառագայթներն այրում էին նրան և նրա երեխային: Քաղցից կտոր կտոր էր լինում նրա ստամոքսը, իսկ ծաղաւից տապալում: Չարաշուք, ուժասպառ Հազարն ընկաւ անապատի աւազի վրայ, և նրա երեսի վրայից գառն արցունքներ հոսեցին: Նա խնդրում էր գէթ մի կաթիլ ջուր՝ իրեն և երեսի վրայի համար: Ես այնտեղ էի: Հեռու չէր անտառանս առում, որ կարող էր անբաղդ կնի՜ ծաղաւ յազեցնել և նրան նոր ոյժ տալ: Ես ամենայն հնարաւորութիւն ունէի նրան ցոյց տալու այդ առում: Բայց ես այդ չարի: Հպարտութիւնս ընդդիմանում էր ցանկութեանս, որ արդէն ծնւում էր մէջս: Ես կարծում էի, որ անմահ հանճարն ամենակի պարտաւոր չէ և չպիտի էլ հոգայ անբաղդ մահկանացուներ համար... Երկրորդ օրը ուղարկեալ հրեշտակն ազատեց Հազարին, իսկ ես եմթարկուեցայ այս խիստ պատժին: Արդէն շատ ու շատ տարիներ մաշում եմ կաշկանդուած այս

դրուած եւ 80 ական թուականներին և բարեբախտաբար նրանք պահուած են, բայց չէ որ ուշադրութեան արժանի են հէնց այն ժամանակի գրածները. եթէ փոքր ի շատէ ազնուագոյն գաղափարներ, մաքուր ձգտումներ կամ որ և է իղէալ ունէինք — ունէինք այն ժամանակ: Ի՞նչ եղաւ, հարցնում ենք, որ նոյն Կուսիկով պարոնն այսօր աշխատում է իւր աշխատած մարդու, պարսաւած մարդու յիշատակը յանդիմանել:

Եթէ խմբագրական մասնագործի անհամբեր կրկանման, մենք պատրաստ ենք մեզ մօտ գտնուած նամակներն ուղարկելու:

Իսկ Գ. Բ. Կուսիկով պարոնին մնում է միայն ասել tempora mutantur, mutatur et nos in illis. Բաւական է. ամեն բան ունի իւր չափը:

Մ. Բարխուդարեան

ՈՒՋԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՐԷՔ

Եթէ մի օրէն անձնաւորութիւն անտարբերութեամբ է վերաբերում իւր սեպական գործերին, մենք իրաւունք չունինք միջամտելու նրա գործերին, կամ նկատողութիւն անելու, որովհետեւ տուժողն ինքն է լինելու: Դեռ կարող ենք միայն բարի խորհուրդ տալ: Իսկ երբ հասարակական գործիչը, ինչպէս օրինակ քահանայ, ուսուցիչը, քաղաքագլուխը և այլն անտարբերութեամբ են վերաբերում իրենց անմիջական պարտականութիւններին և չեն կարողանում օգտուել իրենց իրաւունքներից, այդպիսի դէպքում ամեն մէկը, ով լսում է իւր խղճի ձայնին, պարտաւոր է հրապարակ հանել այդ և կրեալից ինքն արկել հասարակական գործի թոյլ գործունէութիւնը, այն հասարակ պատճառով, որ գործիչն անտարբերութեամբ վնասում են ընդհանուր շահերը:

Մասնաւորելով խօսքս, ես մտանցայց կանեմ մեր հասարակական գործիչներին, քահանայների անտարբերութիւնը և այդ անտարբերութիւնից առաջացած մի ցաւալի երևոյթ:

Անցեալ տարի Մոզդուրում կայծակի արագութեամբ մի լուր տարածուեց հետաքրքրելով և յուզելով տեղիս հասարակութեան մարմինը: Բերնից բերան էր անցնում մի պատմութիւն զանազան վարկայիններով. մարդիկ, փողոցներում

նեղ բանտում, և տանջում եմ իրաւական հպարտութեանս և գուր չունենալուս համար:

Սուլթանի ակնագործը մտածում էր մէջ ընկաւ:

Լաւ, — ասաց նա, — ես պատրաստ եմ կատարել խնդիրդ: Քո պատիժը չափազանց երկար է տևում: Դու շատ ես տանջուել: Բայց ինչ միջոց կարող ես ցոյց տալ ինձ, որ ես կարողանամ կատարել քո տիրոջ կամքը:

Մարգարիտի միջից ձայնը նորից լընուեց:

—Դու կարող ես իսկական, ամենամաքուր արցունք հաւաքել շատ աւելի, քան թէ կարող ես ցանկալ... Չարկաւոր է միայն գիտնալ, թէ ինչպէս պէտք է գտնել: Այդպիսի արցունքները կարելի չէ գնել: Եթէ ուզում ես ճշմարիտ արցունք ձեռք բերել, գնա ուրեմն յետ ընկած թաղերը, աղբատներ ժող, մըտի նրանց խրճիթները... Որտեղ լացի ձայն լսես, այնտեղ մտի՛ր, և այնտեղ էլ կըտես առատ արցունք: Որքան որոնք որդին չունին, որ կերակրեն իրենց զաւակներին, անօգնական ծերունիներ՝ որոնց որդիքն ընկել են պատերազմի մէջ, թշնամու հետ, անբաղդներ՝ որոնց ճակատագիրը հայտնում է և տանջում, արտորանում ենք՝ որոնք մաշում են հեռու հայրենիքի կարօտով, — ահա մարդիկ, որոնք քեզ հրաշալի մարգարիտների առատ հունձ կըտան...

Գաղղուը ձեռքով ճակատը չփեց:

հաւաքուած, պատմում էին միմեանց այդ հետաքրքրական եղելութիւնը: Տաք գլուխները խորհուրդ էին տալիս Լինչի օրէնքով վարուել այդ մարդկանց հետ, իսկ պաղարին մարդիկ առաջարկում էին ոստիկանութեան միջոցով զսպել զրանց և զարմանք էին յայտնում, թէ ինչպէս քահանայներն ուշադրութիւն չեն դարձնում այդ տխուր իրողութեան վերայ, որից ապագայում կարող են վնասներ առաջ գալ:

Այդ աղմուկի պատճառը հետեւեալ դէպքն էր. Մոզդուրի բնակիչ Գրեգոր Աշրաբեան, որ մի կիսագրագէտ անձնաւորութիւն է, վարդու ի վեր մանկիս է եղել մի քանի մարդկանց տները, ներանց «նոր հաւատ» քարոզելու և ճշմարտութեան ճանապարհը ցոյց տալու համար: Ժողովներ տեղի են ունեցել զանազան տներում, կանանց մասնակցութեամբ: Սրբախօսները պատմում էին, որ այդ ժողովը բազմաթիւ ժողով չէ, այլ խլիստոսներ, որոնց սրբաշնորհները պաշտօնեան մի գեղեցիկ կին է, որը ժամասացութեան ժամանակ նստում է տակուում և այնտեղից դուրս գալուց արժանանում սղօթողների համբոյններին և այլն:

Գային և այնպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք հաւանութիւն էին տալիս այդ կրօնին, որովհետեւ նրան հետեւողները ոչ ծխում են, ոչ պարում, ոչ դիւնի խմում և ոչ էլ միս ուտում: Այսպէս թէ այնպէս, այդ դէպքի մասին երկար խօսելուց և դատելուց յետոյ լռեցին: Խօսք չկայ ասելու, որ այդ պատմութեան հերոսները շատ գործ էին իրենց մասին այդպիսի տարօրինակ լուրեր լսելով, որովհետեւ այդպիսի հանգամանքներում շատ դժուար է որոշ գաղափար կարծիք նրանց դաւանութեան մասին: Այդպէս էլ եղաւ Մինչև օրս խօսողները չկարողացան իմանալ, թէ ինչու համար են եղել ժողովները, որպէս զի կարելի լինի այդ ցաւալի դրութեան առաջն ասելու:

Մի կողմ թողնելով զանազան մարդկանց կարծիքները ճշտութիւնը, ես պընդել եմ և դարձեալ պնդում եմ, որ այդ ժողովներին մասնակցողները ոչ բազմաթիւներ են և ոչ էլ խիստօրինակ, այլ իսկական բողոքականներ, որոնք սեծ թիւ են կազմում ինչպէս Մոզդուրում, նոյնպէս և շրջակայքում, և որոնց քաջախելութեամբ գործում են զանազան Աշրաբեաններ,

Այժմ միայն հակադաս նա մարգարիտի մէջ գտնուած հանճարի խօսքերի ճշմարտութիւնը...

Այլ ևս ոչ մի խօսք չասաց, հագաւ վերադառնալ, ծածկեց գլխաւորը և գընաց կատարելու այն, ինչ որ նրան խորհուրդ էր տուել հաճաքը...

Արեւաձայնի խղճով խրճիթներում լոյս էր երևում: Դառն հեծեմանը և լացի ձայններ էին լսում: Կաղղուը մըտնում էր ամեն տեղ, միջիթաւում էր և փող բաժանում... Նա բարի և ազնիւ սիրտ ունէր: Ուրիշի վրէժը շարժում էր նրա գուրդը: Նա իւր արցունքները խոռնում էր անբաղդներ իր արցունքների հետ... Երբեմն նրա մտաւորացած օգնութիւնը երախտագիտութեան արցունքներ էին քափում թշուառների աչքից: Սէկ խօսքով, երբ երկու ժամից տուժ կերակրուած, հաւաքել էր մէկ տղայակ հրաշալի, ամենամաքուր մարգարիտներ. զըրանք թափում էին նրա վրէժից: Թափում էին նաև գլխաւորի ծաղիկները:

Ջուտով հրաշալի կախարհիչ մանեակը պատրաստ էր, և ամենից վերը, մանեակի մէջ տեղը աչքի էր ընկնում այն մարգարիտը, որի մէջ բանտարկուած էր հանճարը:

Գաղղուը ընեց, և հանճարների թափառել կախարհական լուսով շրջապատուած իշաւ նրա սենեակը: Ակնագործն իսկույն գործեցաւ և հանճարների թափառ տիրոջ առաջ դրեց իւր օրինակիլ ձեռագործը: Հանճարների թափառը

գուցէ և որոշ հոնիկ տոտանով (Աշրաբեանը շաբաթ մարդ է) Առաժնեւս ապացուցանելու համար առաջ կըբերեմ հետեւեալ փաստը: Մի երկու շաբաթ առաջ, վերոյիշեալ Գր. Աշրաբեանը, որ, ինչպէս ասացի, այդ խմբի գլխաւոր անդամներից է, մի այլի կնի՜ հետ խօսակցութեան ժամանակ աշխատելիս է եղել ապացուցանել հայոց եկեղեցու ծիսակատարութեան և մի քանի դասանանքների աւելորդ լինելը: Այդ խօսակցութիւնը լսողները պատրաստ են տալ իրենց վկայութիւնը և, եթէ չեն սխալուում, արդէն ծխաւոր քահանային յայտնել են, թէ ինչ միջոց է դիմել կամ դիմելու, չգիտեմ:

Արեւօր մի կարող է երաշխաւորել, որ մի քանի տարուց յետոյ այդ ախտով չեն վարակուիլ շատերը: Գուցէ կրկինն առաւորները, որ այդ գործն առաջ տանողները նշանաւոր մարդիկ չեն, ոչինչ գուրս չի գալ: Բայց այդպէս մտածողները չարաշար կըստաւորեն, որովհետեւ ձեռնախօս և Ղարաբաղում բողոքականութեան տարածման պատմութիւնը թոյլ է տալիս հաստատ համոզուել, որ այդպիսի դէպքերում զանազան կոչակար Մուկուշները և նախաւոր Ավանեսները մեծ դեր են խաղում, քան կրթութեան պատրաստները, որոնք իրենց գլուխ ունեն չեն կարողանում անել, մինչև որ փողի միջոցով շրջանային այդպիսի միամիտներին: Բաւական է միայն մի քանի ընտանեաց մէջ խլրտում ձգել, այնուհետեւ պատուրները համար «նուցը բազումը են» շատ հեշտութեամբ կարող են «ճիշտ» խօսքը տարածել «եղբայրներին» մէջ: Իսկ թէ նմ պարտաւորութիւնն է այդ ցաւալի երևոյթի վրայ ուշադրութիւն դարձնել, դա շատ պարզ է. — քահանայներին, Միանգամայն աններելի է նրանց անտարբերութիւնը, բաւական է արդէն, ժամանակն անցնում է. առէկոսներին մասնակցելով ոչինչ դուրս չի գալիս. հարկաւոր է մեղ միջոցների դիմել և այդ մոլորած նիւրի ամեն բան հասկացնել: Ի՞նչ հօվի է նա, որ չի չկարողանում իւր փաթալի մէջ մտած գայլերին հալածել:

Արեւմտ, ուշադրութիւն դարձրէք մենք մեր պարտականութիւնը կատարեցիք:

Պօղոս Պապայեան

Մոզդուր, 24 ապրիլ

Երկար դիմեց և վերջապէս ասաց:

— Զատ էի լսել քո վարկերութեան մասին, իսկ այժմ համոզուեցայ, որ դու ինչպէս հմուտ արհեստաւոր, նոյնպէս էլ աշխի մարդ ես եղել... Չարախիտ մարդը չէր կարող այդքան մաքուր, անկեղծ արցունք հաւաքել...

Այս խօսքերն ասելիս հանճարների թափառը վեր առաւ ամենամեծ մարգարիտը: Իսկույն և ի՞նչ բազուցեալ այդ մարգարիտը և նրա միջից դուրս թափառ հանճարը նա ձեռները կըբռնէ խաչեց և ծնկաշրջ ընկաւ իւր տիրոջ առաջ:

— Դու պատիժը վերջացաւ, — ասաց աչքը. — բաւական էր: Իսկ այժմ, Գաղղու, ահա քեզ քո աշխատանքի և քո բարեւոյ աղնիւ ստի վարձը:

Եւ նա շարժեց իւր ձեռքը. — մարդը սենեակի յատակը ծածկուեցաւ օսկով և հրաշալի քարերով — գոհարով, զմիտով և տգաղիւնով:

— Դիտեմ, որ դու կարող կըլ նես այս ամենից օգտուել, — ասաց հանճարների թափառը:

Եւ երկու հանճարները, թիկերը լայն բացած, թափառ գնացին:

Եւ Գաղղուը կըբէր չէր մոռանում այն երեկոյն, երբ առաջին անգամ այցելու էր իւր ընկած թափառի խրճիթները: Այն օրից նա պահպան հրեշտակ էր դարձել բոլոր անբաղդների և շարժարտածների համար: Անթիւ հարստութիւնը նրան նպաստում էր այդ գործում...

Քաղ. օր Աննա Տ. Փանոսեան

ԹՂԹԱԿՑ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐԿՈՒՄ, 22 ապրիլի. — Այսօր նշա-  
նակուած էր տեղիս գաղութի ծխական-  
ների ժողովը, որով պիտի ընտրուէր (ա)  
հին երէցփոխ պ. Ալեքսանդր Մատի-  
նեանի տեղ մի նորը, որա եռամսայ  
պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը  
լրացած լինելու պատճառով, Բ) տեղիս  
եկեղեցեաց խորհրդի 2 նոր անդամ (ա  
զ) մի փոխանդամ 2 նախկին որ ամբողջ  
երեք կիրակի եկեղեցեւոյ ծառայութեան էր  
լինում ժողովի օրուայ մասին, շնայելով  
որ ամեն մի ծխականի առանձին հրա-  
ւիրադրութիւն էին ուղարկուած այդ մա-  
սին, այնուամենայնիւ ծխականների կող-  
մից մեն անտարբերութիւն էր նկատ-  
ուած դէպքի մեր հասարակական գործե-  
րը. այս ժողովին էլ, ինչպէս միշտ, 260  
անձնագրութիւնից հաւաքուել էին միայն  
50 հոգի, շնայելով որ ժամանակ կիրակի  
օր, ամեն ոք մի երկու տարւ կարող էր  
նուիրել ժողովին ժողովը տեղի ունե-  
ցաւ Գաւազարեան անկեղան ցի դահլի  
նու. նախագահ ընտրուեց պ. Ստ. Մա-  
միկոնեան: Ժողովը բանալով՝ նախագահը  
պարտք համարեց յիշի հանգուցեալ  
Մեքսի Փանեանցի մասին, որ 1868  
թ. սկսած 21 տարի անընդհատ երէց  
փոխանութեան պաշտօնը վարելով մեր  
եկեղեցիներէ նրկականը, որ շատ  
աննախանձիկ գրութեան մէջ էր, բարձ-  
րացել էր այն կէտին, որով մինչև  
13,000 ռ. արդիւնք է տուցում եկե-  
ղեցեաց տներէ շէնքից: Մանրամասնա-  
բար առաջարկեց կազմել մի յանձնա-  
գործով, որի վրայ պարտականութիւն  
գործել մի չորսփոխի, բարի գործով  
յաւելածացելու նրա յիշատակը՝ նախա-  
գահի առաջարկութեամբ հանգուցեալի  
յիշատակը յարգուեց վեր կենալով և  
միաձայն ընտրուեց նրա առաջարկու-  
թիւնը և նշանակուեց, որ այդ գործի  
համար յանձնաժողովը լինի նոյն եկե-  
ղեցեաց խորհրդի անդամների կազմը:  
Սրանից յետոյ նախագահը յիշեցոց,  
որ ներկայ տարուայ սեպտեմբերի 24-ին  
լրանում է Յովհ. Լազարեանի մահուան  
հարիւրամեակը, — այն անձի, որին այսօր  
մենք պարտական ենք մեր հոգևոր և  
մտաւոր կարիքներին ծառայող հիմնա-  
կութիւններով, այն է Լազարեան ճե-  
մարանով, Մոսկուայի երեք եկեղեցիներ-  
ով և նոյնպէս Պետերբուրգի եկեղեցեւոյ:  
Այդ առիթի Լազարեան ճեմարանն ար-  
դէն պատրաստութիւններ է տեսնում  
պատշաճաւոր կերպով ամենուր այդ օրը,  
ուստի Մոսկուայի հայ հասարակութիւնն  
էլ պարտական է այդ օրին մասնակե-  
ցել: Նախագահն առաջարկեց այդ առի-  
թին օգտուելով մի քանի կրթական գոր-  
ծի հիմնարկութեամբ յաւերժացնել Յովհ.  
Լազարեանցի մահուան 100-ամեակը:  
Նախագահի այդ համակրելի առաջար-  
կութիւնն ընդունուեց միաձայն և այդ  
գործով առանձնապէս գնադուելու հա-  
մար որոշուեց ընտրել մի մարմին, որի  
մէջ անխտիր մասնն ամբողջ եկեղեցեաց  
կան խորհրդի անդամները, Գաւազարեան  
անկեղանցի խորհուրդը, տեղիս եկեղե-  
ցեաց երկու քահանաները և Լազարեան  
ճեմարանի բոլոր հայ ուսուցիչները, և  
ինքնիւ իշխ. հոգաբարձու Ս. Աբամելիք:  
Լազարեանին, որ այդ մարմնին ընդունել  
իւր հովանաւորութեան ներքոյ:

Սրանից յետոյ անցնելով հերթական  
խնդիրներին, նախագահն առաջարկեց,  
որ հրաժարուած երէցփոխ Ա. Մատի-  
նեանին իւր եռամսայ ծառայութեան  
համար շնորհակալութիւն յայտնուի, որն  
և ընդունուեց: Նախագահը յայտնեց, որ  
Մատինեանցին շատ պարտական ենք  
այն բանի համար, որ նա եռամսայ  
կերպով քահանայական հարցը գլուխ  
կրեց և հայոց փողոցի վրայ տներէ  
շինութիւնը վերջացրեց, որի համար նա  
ինքն անձամբ գնալով Պետերբուրգ կա-  
րողացաւ 150,000 ռ. օժանդակութիւն  
ձեռք բերել Պետերբուրգի եկեղեցեւոյ:  
Ապա սկսուեց երէցփոխի ընտրութիւն-  
ը, 22 ապրիլի մեծամասնութեամբ թեկ  
նածու առաջարկուեցին՝ Իս. Ժամա-  
րեան (19), Ստ. Մամիկոնեան (12),  
Յար. Գաւազարեան (13) և համեմա-  
տաբար աւելի պակաս ձայներով Ա.  
Տէր-Մկրտչեան, Յով. Տէր Յակովբեան և  
Ա. Մկրտումեան: Սրանցից պ. պ. Ժամ-  
հարեան և Մամիկոնեան ընտրուին հրա-  
ժարուեցին ընտրուելուց, ուստի դը-  
րուեցան հետեւեալ անձեր ընտրատու-  
փերը. Գաւազարեան (բացակայ), Տէր-  
Մկրտչեան, Տէր-Յակովբեան (բաց.),  
Մկրտումեան, Մաւաղբեգեան (բաց.),  
որոնցից և ոչ մէկը չընտրուեց, որովհե-  
տե ամենաշատ սպիտակ ստացաւ Գան-  
դուրպեան՝ այն է 17, իսկ ընտրողների  
թիւը 46 էր: Երբ տեսնուեց, որ երէց-  
փոխ չընտրուեց, մեր ծխականներից  
շատերը կամաց կամաց պաղեցան գոր-  
ծից և սկսեցին թողնել ժողովը ու դուրս  
գնալ, այնպէս որ մի քանի րոպէս ժամից  
դահլիճում կարելի էր հագի հաշուել  
26 անձ, որոնք շատ ավտոստով, որ  
ներկայ ժողովի ընտրութիւն չկարողա-  
ցաւ անել, իրենք էլ հեռացան և ընտ-  
րութիւնները յետաձգուեցին մինչև գալ  
աշնանը, որովհետեւ մայիս ամսից արդէն  
մերոնք սկսում են հեռանալ Մոսկուայից,  
շատերը գործելով, շատերը հայրենիք  
(Կովկաս) և մի մասն էլ ամառանոց:

Ղ. Բեմեղեճեան

ՍԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻՅԻ ՄԻԽԱԵԼԻՍԵՅ ՆՈՐ ՀՐԵՍՏԱ-  
ՐԸՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԹԻՒՆ  
Այս վերջին տարիների ընթացքում  
Վենետիկի հայրենի երկու բառարան հրա-  
տարակցին՝ Կ. Ս. Երեմեանի և Գործնա-  
կան գիտութեանց և Կ. Ս. Քաջունու  
«Արեւստից և գեղեցիկ դպրութեան»  
բառարանները, որոնք լուրջ աշխատանք-  
ների արդիւնք լինելով՝ մեր գրականու-  
թեան զարդեր կարող են համարուել:  
Այս աղբյուրի մի աշխատութիւն է և  
Կ. Ս. Եփրեմեանի «Բնաշխարհիկ» բա-  
ռարանը, որ պարունակում է իւր մէջ  
հայոց աշխարհի նահանգների, գաւառ-  
ների, քաղաքների, վանքերի, գետերի,  
գաղթաւայրերի, լեռների և այլ նշանա-  
ւոր տեղերի վրայ աշխարհագրական,  
պատմական, հնախօսական և այլ կա-  
րեւոր ու օգտակար տեղեկութիւններ:  
Գրքի հեղինակի ունեցած սղորները  
բազմաթիւ են և զիտակաւ արժէք ու-  
նեցող, հեղինակը կարողացել է ըստ  
կարելիոյն օգտուել այդ աղբյուրներից աւ-  
յայնելով դրանց վրայ շատ նորութիւն-  
ներ, որոնք նամակներով են հաւաքուած:  
Ի միջի այլոց այս բառարանի մէջ գը-  
րուած են նաև սեպագծ արձանագրու-  
թիւններ իրենց թարգմանութեամբ, և  
առ այժմ լոյս տեսած երկու պրակներն  
էլ զարդարուած են բազմաթիւ գեղե-  
ցիկ պատկերներով, որոնք մեր առջե-  
ն են ներկայացնում մեր երկրի և գաղթա-  
ւայրերի սլորաւի և տիւրաւի մնացորդնե-  
րի ու տեսարանների բնկորները: Ինչ  
վերաբերում է վիճակագրական տեղե-  
կութիւններին, ուստի հայոց մասին հե-  
ղինակը քաղել է 1896 թ. ընդհանուր  
աշխարհագրից, իսկ տաճկահայոց մա-  
սին, բացի այլ և այլ աղբյուրներից, ու  
նեցել է նաև Կ. Պոլսի պատմաբանաբար  
նի վիճակագրական ցուցակը: Հեղինակը  
խոստանում է լոյս ընծայել 10—12  
բնակչութեան (իւրաք. բաղկացած 160  
երեսից, քառածայ) պրակներ: Իւրա-  
քանիւն արժէ 1 լուրի, որ համեմա-  
տաբար էժան է, և ցանկալի է, որ գիր-  
քը բազմաթիւ օրինակներով տարածուի  
(Ա. և Բ. պրակ 1900 թ. Ա. տարւ):  
Երկրորդ հրատարակութիւնն է «Ար-  
բուհի» օգնութիւն հայ որբերու» գիրքը,  
որի նպատակն է օգնել հայ որբուկին,  
ինչպէս ասուած է Կ. Ս. Երեմեանի  
«Պատուաւ մը հայ հայ որբին» յօդուածի  
մէջ: Ի միջի այլոց, աչքի են ընկնում  
«Հայագիտութիւն Եւրոպայի մէջ» և հայ

գրագիտների ու բարբարների կենսա-  
գրութիւնները. վերջիններին են վերա-  
բերում և Սիպիլի, Բիւզանդ Բեզանի,  
Ռէթէս Պէրպէրեանի, Գրիգոր Զօհրապի,  
հրանտ Ասատուրի, Եղիա Տէմիրճիպա-  
չեանի և այլոց կենսագրութիւնները, ո-  
րոնք շատ քիչ են ծանօթ ուսանողաց,  
իսկ Կ. Պոլսում գրանք այնպիսի հեղի-  
նակաւոր անձեր են, որ նոյն իսկ գրա-  
նից մէկը Գրիգոր Զօհրապը հայոց Զոյա-  
է կոչուում: Վերջին «Ժամանակագրական  
յօշուկ» յօդուածը, որի կազմողը կամե-  
ցել է ընդհանուր հայոցացի ձգել ինչպէս  
ուսանողաց, այնպէս և տաճկահայոց  
մէջ երևացող այլ և այլ առարկաներ  
գործող հայ նշանաւոր անձերի վրայ,  
մենակ մի Արծրունի է գտել ուսանողայի  
մէջ գործիչ իւր համախոհներով, այն-  
պէս, ինչպէս որ «Արտաբայի հոգովայն  
չէր փրկութիւն»: Ամօթ է վերջապէս.  
որպէս ամեն ինչ. բայց ուրանալ, որ  
այս ինչ մարդն այն է արեւ, դա ամօթ  
է, և դժբաղդաբար մենակ մեր հայոց  
մէջ կարող են տեղի ունենալ այդպիսի  
բաներ: Ես կընդգրկեմ յօդուածագրից  
ցոյց տալ ինձ, թէ երբ և ո՞ր ժամանակ  
է «Համբաւելութեան, միութեան, ան-  
խորթութեան պատգամախօս» հանդիսա-  
ցել Գ. Արծրունին: Վենետիկի Միութե-  
անը դեռ չգիտեն, թէ «նոր Գործ-  
ընդունի ունի», ճիշտ այնպէս երկի,  
ինչպէս որ «KABKA. BECT.» ի ուս-  
ժուանախօս պ. Խալիսովը: Գիրքը զար-  
գարուած է 65 այլ և այլ պատկերներ  
ով, որոնց մէջ աչք են ընկնում հայ որ-  
բանցիների աշակերտների և հայ գրա-  
գիտների պատկերները:

Գարշոյլ

\*) Սիւնալու է. Կոր-Գոր-ի խօսքը  
գիտմամբ չեն տնում Միութեանները, որով-  
հետեւ «նոր-Գոր-ը» դէմ է պապական պո-  
պականայի և հաւատարմութեան: «նոր-Գոր-ը»  
չէ կամեցել, որ հայ որբերին խնամելու գործը  
հաւատարմութեան միջոց լինի. այդ հաղա-  
մանը Միութեանն հայերին գիտել է «նոր-  
Գոր-ը» դէմ, և որովհետեւ «նոր-Գոր-ը» հայոց  
աղբի համար նրա աղբային եկեղեցիներ  
դառնում է պապականութեան... Ի հարկէ Միութե-  
աններն են «անխորթութեան» տիտղոսը չեն  
կարող շնորհել մեզ:

ԳՆՐԱԿԱՆ

ԹԻՒՐԿԻԱ

Կ. Պոլսից «Temps»-ին գրում են, որ  
գրութիւնն ծնունդ աւելի ծանր է, քան  
կարծում են: Բանն այն է, որ տեղացի  
ներին ուղում են խալիֆայութիւնը խլել  
սուրին ծնողից, յանձնել այդ իշխա-  
նութիւնը մարզային յետնորդներին և  
վերականգնել արաբական թագաւորու-  
թիւնը: Այս նպատակով Մամէդի յետ-  
նորդներից մին, Համիդ Եղդիւն, մեծ  
թիւով կողմնակիցներ է հաւաքել, յար-  
ձակուել է թիւրքերի վրայ, շարդել է  
նրանք և տիրել էստամբուլ երկրին, որի  
մէջ կոտորել է ամբողջ բեղաւազ հորբը:  
Դրանից յետոյ նա իրեն խալիֆ է հրա-  
տարակել: Արաբական այս ավտոստի-  
անցողակի մի բանն չէ, որ կարելի լինի  
ճնշել շտապով ուղարկուած արաբագոր-  
ծով: Այլապէս, ընդհակառակը, խոր  
արմատներ է ձգել, որովհետեւ գործին  
գլուխ է անցած մահմեդական մի գաղ-  
տնի գործող ընկերութիւն, որի գլխաւոր  
վարչութիւնը գտնուում է Կահիրէում, իսկ  
բաժանմունքները Դամասկոսում և Մեկքա-  
լում: Դէպի Մեկքա կատարուած վերջին  
ուղարկուած թագաւորութեան ժամանակ այդ ըն-  
կերութիւնն այնտեղ էր ուղարկել իւր  
անդամներից մի խումբ, որ պատկանում  
էր արաբական ամենալաւ ընտանիքնե-  
րին:

— Հեռագիրը հաղորդեց, որ այս  
օրերս թիւրքերն մի առաքելութիւն է  
ճանապարհուել Կ. Պոլսից դէպի Զինաս-  
տան: «Barl. Tag.» ինչ հաղորդում են,  
որ առաքելութիւնը բաղկացած է երկու  
գնեհաւորից և երկու մօլլայից, որոնց  
գլուխ է Էնվեր-փաշա: Բայց բանից  
երկու է, որ հենց այդ պարագային  
գլխաւոր արեւելքն է հանդիսանում առա-

քելութեան համար: Էնվերն իւր երեխանց  
դաստիարակչուհուն, որ մի գերմանուհի  
է, յորդորել է ուղեկցել իրեն, և  
նա համաձայնել է: Բայց որովհետեւ  
առաքելութիւնը դուռ կընկան է, այդ  
պատճառով էնվերի վարմունքն առանձ-  
նապէս ոճորալի է ճանաչուած: Սուլթանն,  
ինչպէս լսում է, սարսափելի բարկացել  
է պահանջել է, որ Էնվերն ափ հանուի  
մօտակայ նաւահանգստում: Միջոցով գեր-  
մանուհուն իւր հետն առած փաշան հա-  
ղի թէ կատարի իւր տիրոջ հրամանը:  
Իսկ նրա վրայ բռնութիւն գործել ան-  
կարելի է, որովհետեւ նա այնքան խորա-  
մանկ է եղել, որ ճանապարհուել է ուս-  
սական շղեքներով: Հնարաւոր է համար-  
ուում, որ Էնվեր փաշան փախստական  
կրկնաւոր միւս թիւրքերի պէս, որովհե-  
տե նա բաւական գումարներ ունի գրգա-  
նած արտադրամանում հանդիստ ապրելու  
համար:

ՍԱՆՆԱԿԱՆ

ՔՆՆԱԿԱՆ ԱՂԱԿՆԵՐ ՄԵ  
Երկու օր առաջ տեղուայ Որբանոցին  
մէջ գրչերային սարտուղութեան միջոցին,  
ժամը 8 ր 10 րոպէ անցած (Է. Ե.)  
հրե բազմաթիւ որբեր լսելի իրենց դա-  
սերը կրկնաւորապէս, երկրորդ կարգէն,  
առաջադրեցին, 14 տարեկան աշակերտ  
մը, Սարգիս Նէմէսեան (այս աղան հրա-  
մանով գրչերային սարտուղութեան չէ  
գար և կանուս կը պահուի) գրչերային  
ցով յանկարծ ննջաւանիս սանդուղներէն  
վար իջնելով մեր օրարը եկաւ: Լսած  
էր թէ այդ աղան բնաշխի մէ, ուստի  
պատուիրեցին օրբերուն որ կատարեալ  
լուսնի տարի նստին, բնաւ աղմուկ չհա-  
նին: Նէմէսեան ուղղակի գնաց տե  
այն մօտ, ձախ ձեռքի օրբիւրով պատը  
սրեց և ծոցէն կախի հանելով ալ ձեռ-  
քով ամբողջ թիւերէն և կոտորակներէն  
բաղկացեալ սա խնդիր լուծեց, զարմա-  
նալի դէպք, խնդիր մը գոր շորբորը  
կարելի տղաքը միայն պիտի կրենային  
լուծել: Դա այդ խնդիր, դու անմիա-  
պէս ընդօրինակեցին, իր գրած ձեռքով  
կրենակալեցին:

$$\begin{aligned} 5\frac{1}{2} \times 3\frac{3}{4} &= 17\frac{1}{4} \\ 5\frac{1}{2} &= 17\frac{1}{4} \\ 3\frac{3}{4} &= 15\frac{3}{4} \\ 17\frac{1}{4} \times 15\frac{3}{4} &= 265\frac{1}{2} \\ 265\frac{1}{2} &= 12 \\ 24 &= 21\frac{1}{2} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} 15 \\ 12 \end{aligned}$$

2 մոտեւ ընդլու թէ շատ արագ գրեց  
և ես կամացուցի մը քովից բացի տես-  
նելու համար թէ աչքերը բաց էին թէ  
չէին, տեսայ թէ աչքերը բոլորովին գոց  
էին, սակայն դժբախտաբար տղան սա  
կոտորակներու  $17\frac{1}{4} \times 15\frac{3}{4}$  համարին  
րուն արտադրեալ մարով անմիջապէս  
չկրցաւ գտնել, նեղուցեալ և հաւաչե-  
լով երեսի վրայ գետնին ինկաւ: Այս  
սլորաւի դէպք ներկայ օրբերը քիչ մը  
վախցուց, բայց ձեռքի նշաններով անոնց  
վախը փարատեցին և պատուիրեցին որ  
լուսնի շարունակեն: Մէկ վայրկեան  
յետոյ նորէն տարի եկաւ և գրեց ճիշտ  
տեղը  $265\frac{1}{2}$  ր: Եւ խնդիրն մնացեալ  
մասն արագաբար լուծելով՝ ձեռքի կա-  
լի ու սրբիչը գետնին նետեց և շու-  
տով մը, աչքերը գոց, սանդուղէն վեր  
եկաւ, բայց իր մեծ հաճախանքին մէջ  
սանդուղի վերի ծայրը մէկ մը ինկաւ,  
անմիջապէս եկաւ և գետն տեղը պահե-  
ցաւ, և ես գացի տեսայ որ խոր քունի  
մէջ ինկած էր:

Հետեւեալ առաւօտուն կանչեցին Նէմ-  
սեանն առանձին տեղ մը, և մեր միջև  
սա հարցուպատասխան ընդլու ունեցաւ:  
— Սարգիս, տղա, ինչպէս ես, երեկ  
գրչեր բան մը պատահեցաւ:  
— Այ՛, բան մը չպատահեցաւ, ժամը  
7 ին տղաքը սերտուղութեան գացին, ես  
ալ պահեցայ ու քնացայ:  
— Դա՛ մը վերջ արթնցաւ, տեղ մը  
գացցիք, բան մը երբեք, ճշմարտութիւնը  
խոստովանէ, արձա՛:  
— Այ՛, էֆէնդի, ո՛չ, ես չարթնցայ,  
տեղ չգացի, բան չըրի, բնաւ տեղեկու-  
թիւն չունիմ:  
— Սարգիս, դու ուրիշ մը ցնեղեցներ  
թիւրքանութեան դաս կանխեալ:  
— Այ՛, թիւրքանութեան դասը շատ  
սիրելիս համար, Գ. կարգի աշակերտ:  
Մեքսի Մկրտչեանէ դաս կառնեմ ա-  
ռանձին:  
— Զատ լաւ, տղա, երեկ ինչ խնդիր  
լուծեցի, կրկնեալ:  
— Այ՛,  $5\frac{1}{2}$  ր  $3\frac{3}{4}$  ր բազմապատկե-  
լու խնդիր:  
— Գրեմ լուծեալ:  
— Էֆէնդի, շատ դժուար էր, մէկ-  
երկու տեղ արէկ մը չհաճեցայ, բայց  
շատ աշխատելով վերջապէս հասցայ,

և երբոր անկողին մտայ ուղարկութիւնս  
նորէն խնդիրն կերպին վրայ էր:  
— Ինչու համար  $17\frac{1}{4} \times 15\frac{3}{4}$  բազմա-  
շարժապատկած: առաջին կոտորակին  
յայտարարն և երկրորդ կոտորակին հա-  
մարին 3 օվ չպարզեցրի որ համարել:  
նորուն արտադրեալ մարով կարող  
ըլլայիք աւելի դիւրաւ գտնել:  
— Մեքսի կոտորակները պարզելու  
դաս շուտաւ տակաւին:  
— Տղա, սանդուղին գլուխը մէկ մը  
ինկաւ, չէս յիշեց:  
— Ամենակն, ես քնացած էի, բան չեմ  
գիտի:  
Երբ լսելով սե պատին մօտ.  
— Այս թիւանները դուռ գրած ես:  
— Այ՛, իմ գիրք է, բայց չեմ գիտի:  
Թէ երբ գրած եմ:  
Ինչպէս որ կրտսնուի, իր լուծած  
խնդիրն ծայրը մէկ երկու փոքր սխա-  
լուած է, 36 մասնակի բաժանելէն 12-ն  
հանելով մնացորդ 3-ը գրած չէ, և մը-  
նացորդն ալ փոխանակ  $3/12$  գրելու  $12/3$   
գրելու է, այսինքն, աճապարանք համա-  
րելն յայտարար և յայտարարն ալ հա-  
մարելը երբ է, կամ այնպէս կարծեք է  
թէ 3 ր վրան գրեք է, միջոցով տակ  
էր:  
Այդ, այս զարմանալի դէպքէն, հոգե-  
բանական կամ մտային երեւոյթներէն  
մտքէս մէջ կընդուն շատ մը հարցում-  
ներ, որոնց պատասխաններն իմէ հո-  
գեբան թիւի մը բաւեական տալ և  
պարզել այս յոյժ հետաքրքրական դէպք,  
շատ շնորհակալ պիտի ըլլամ, և ինձ  
հետ շնորհակալ պիտի ըլլան նաև «Բիւ-  
զանդի»-ի հարկաւոր բնիկեցողները:  
Այս այդ հարցումներն:  
1.— Քննարկել ինչ տեսակ գիտակ-  
ցութիւն ունէր երբ այդ բոլոր բաները  
կընէր:  
2.— Երբեք գոց ինչպէս կընար քա-  
լի և թիւերը շարն աշխարհ ուղիղ իրենց  
տեղերը, որպէս թէ երկնային աչքերը  
բաց ըլլային:  
3.— Կամքի գոյութիւնը կընար մի  
ձոցին և մարմինն այդ կամքին հրամա-  
նով կընար թէ լոկ անհրաժեշտ մե-  
քնական շարժում մը որ տեղի կունենար:  
4.— Ինչու համար որ և իցէ բան չի-  
նց յաջորդ առաւօտուն: Մենք երբեմն  
մեր երեւոյթն իսկ կընենք:  
5.— Ինչու գիտեն ինկած առան-  
շարժեցաւ և թէ այդ միջոցին արթն-  
ցելն այդէ է, ինչ կերպով կընայ մէկ  
արթնցելն երկնային, եւ, եւ:  
Կանխա կըմատուցանեք մեր խո-  
րին շնորհակալութիւնը: Իմ հար-  
ցումներուն պատասխանող գիտուն բը-  
ժիշկին: («Բիւզանդ»):  
Ս. Ս.  
Գաւազարեան.

ՀԵՌԱՐԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Դուռը դեպքանների բողոքագրին  
պատասխանել է, թէ պոստային հակերի  
մէջ գտնուած են արժէքաւոր շատ ա-  
ռարկաներ, նմանապէս ատրճանակ և  
Թիւրքիայի համար վնասակար գրութիւն-  
ներ: Դուռն օտարերկրացի պոստաւորների  
տեսուչներին տեղեկագրում է, որ նրաւք  
մաքսաները աւարտներ են ներս մու-  
ծում: Դեպքանները խորհրդակցել են  
իրար հետ ստիպողական միջոցներ ձեռք  
առնելու մասին: Վէճի առիթ տուողը  
սուլթանի երկրորդ քարտուղար Իզդետ-  
բէյն է: Յետագայ հեռագիրը հաղորդում  
է, որ Դուռը պահանջում է վերացնել  
օտարերկրացի պոստաւորները: Դեպքանատը-  
ները

(M 90634 52-44